

Analysis the Challenges of the Family - Centered Curriculum

Fouziye Gholami¹ , Mohammad Javadipour^{2*} , Marziyeh Dehghani³ , Keyvan Salehi⁴ ,
Hossein Chaharbashloo⁵

1. Ph.D. Curriculum Planning, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Associate Professor of Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.
3. Associate Professor of Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.
4. Associate Professor of Measurement and Measurement, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.
5. Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Counseling, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Received: 2024/10/06

Revised: 2025/01/12

Accepted: 2025/02/16

Keywords:

Curriculum, Family-Centered Curriculum, Challenges, Solutions

Abstract

The present study aimed to analyze the challenges of implementing a family-centered curriculum and to propose solutions for these challenges. A qualitative approach was employed using grounded theory methodology. Data were collected through semi-structured interviews with 15 curriculum experts selected purposively for their familiarity with family and school dynamics. Data analysis followed Strauss and Corbin's (2007) systematic grounded theory procedures, including open, axial, and selective coding. Validation strategies included external audits, triangulation, member checking, and prolonged researcher engagement during interviews. Findings revealed three main categories of challenges—uninformed parental intervention, increasing educational and social system problems, and growing disconnection between home and school—comprising 11 subcategories. In response, three categories of solutions—design, implementation, and evaluation—encompassing nine subcategories were proposed. The study concludes that addressing these challenges requires emphasizing the role of families and conducting workshops and educational sessions to inform them about the principles and practices of family-centered curricula.

Citation: Gholami, F., Javadipour, M., Dehghani, M., Salehi, K., & Chaharbashloo, H. (2025). Analysis the Challenges of the Family - Centered Curriculum. *Journal of Curriculum Research*, Vol.15, No.1, Ser 29. 205-224

* Corresponding Author: E-mail address: Javadipour@ut.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

The present study aims to analyze the challenges of implementing a family-centered curriculum and to provide solutions for addressing these challenges. Parental behavior at home strongly influences children's learning experiences, often more than demographic or economic factors. Parents' attitudes, behaviors, and the child's perceived sense of control over life shape learning habits and expectations. The collection of these habits, along with informal educational experiences acquired in interaction with parents, constitutes a family-centered curriculum. This curriculum plays a critical role in fostering academic and personal development in children. Despite its significance, implementing a family-centered curriculum faces practical challenges. Understanding these challenges is essential for families, educators, and counselors, as it informs effective intervention strategies and promotes active parental engagement in education. This study represents an initial effort to identify the challenges associated with family-centered curricula in Iran and to provide theoretical and practical insights for curriculum studies in this context.

Research Question

1. What are the challenges of implementing a family-centered curriculum in Iran?
2. What solutions can be proposed to facilitate its effective implementation?

Methods

This applied research employed a qualitative approach using grounded theory methodology (Strauss & Corbin, 2007). Data were collected through semi-structured interviews with 15 curriculum experts selected purposively based on academic rank (professor, assistant professor, associate professor) and research experience in family-school interactions. Interviews continued until data saturation was reached. Participants were informed of voluntary participation and could exit at any time. Data

validation strategies included external audits, triangulation, member checking, and prolonged engagement during interviews. Audio recordings were transcribed and analyzed systematically using open, axial, and selective coding procedures.

Results

Analysis identified three primary categories of challenges and 11 subcategories, as well as three categories and nine subcategories of solutions. Challenges were grouped as follows:

Child-related challenges: Children's confusion, psychological suspension, anxiety, and lack of trust resulting from inconsistent home-school interactions.

Family-related challenges: Limited parental knowledge and awareness, which affects support for homework and communication with teachers.

Educational system challenges:

Misalignment between family practices and school expectations, causing disharmony between parents, teachers, and institutions.

Proposed solutions included:

1. Emphasizing the family's role in curriculum planning.
2. Conducting needs assessments for families, teachers, and school managers.
3. Designing targeted content and integrating it into the official curriculum.
4. Holding workshops and family education sessions to enhance parental awareness.
5. Implementing the curriculum in both home and school settings, followed by evaluation.
6. Conducting ongoing research on family-centered curricula to inform future improvements.

Discussion and Conclusion

The study highlights that solutions must be context-specific, as variations in home environments, school settings, and cultural backgrounds limit the applicability of a universal family-centered curriculum. The

findings underscore the need for active family involvement, teacher-family collaboration, and culturally sensitive strategies in curriculum design. This research represents one of the initial efforts to systematically examine the challenges of family-centered curricula in Iran, providing a foundation for future studies and practical interventions to enhance student learning outcomes and family engagement.

Keywords: Curriculum, Family-Centered Curriculum, Challenges, Solutions

واکاوی چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور

فوزیه غلامی^۱، محمد جوادی‌پور^{۲*}، مرضیه دهقانی^۳، کیوان صالحی^۴، حسین چهارباشلو^۵

۱. دانش‌آموخته دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران.
۲. دانشیار رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ایران.
۳. دانشیار رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ایران.
۴. دانشیار رشته سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.
۵. استادیار گروه علوم تربیتی و مشاوره، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۱۵ تاریخ دریافت مقاله نهایی: ۱۴۰۳/۱۰/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۸

چکیده

این پژوهش با هدف واکاوی چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور انجام گرفته است و در نهایت، راهکارهایی را برای این چالش‌ها ارائه کرده است. این پژوهش با رویکرد کیفی و با روش نظریه زمینه‌ای انجام گرفت. داده‌ها با استفاده از فن مصاحبه نیمه‌ساختارمند با صاحب‌نظران برنامه درسی که به صورت هدفمند از نوع ملاکی با ۱۵ نفر از آنها که آشنا با خانواده و مدرسه بودند، گردآوری شده و با روش نظریه زمینه‌ای با رویکرد نظام‌مند Corbin & Strauss (2007) تحلیل و مقوله‌بندی شده است. راهبردهای اعتباربخشی داده‌ها با استفاده از روش‌های ممیزی بیرونی، سه سویه سازی، بازبینی اعضا و درگیری طولانی مدت پژوهشگر در جریان مصاحبه انجام شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، ۳ مقوله (مداخله‌گری ناآگاهانه والدین، افزایش معضلات نظام آموزشی و اجتماعی و افزایش گسست بین خانه و مدرسه) و ۱۱ زیر مقوله برای چالش‌ها و ۳ مقوله (طراحی، اجرا و ارزشیابی) و ۹ زیر مقوله برای راهکارها ارائه شده است. بر اساس یافته‌ها می‌توان استنباط کرد، چالش‌های موجود را می‌توان با اهمیت دادن به نقش خانواده‌ها و برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی خانواده برای آگاهی بخشی به خانواده‌ها در زمینه برنامه درسی خانواده‌محور، کاهش داد.

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌ی درسی، خانواده، برنامه‌ی درسی خانواده‌محور، چالش‌ها، راهکارها

استناد: غلامی، ف.، جوادی‌پور، م.، دهقانی، م.، صالحی، ک.، و چهارباشلو، ح. (۱۴۰۴). واکاوی چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور. مجله علمی پژوهشی «پژوهش‌های برنامه درسی» انجمن مطالعات برنامه درسی ایران. دوره پانزدهم، شماره اول، پیاپی ۲۹، بهار و تابستان ۱۴۰۴. ۲۲۴-۲۰۵

مقدمه

تحولات و چالش‌های مربوط به خانواده، به مثابه نخستین نهاد اجتماعی که هر فرد در آن وارد می‌شود و مهم‌ترین نظام اجتماعی که فرد در آن عضویت دارد، همواره موضوع مورد علاقه علوم گوناگون اعم از، تاریخ، اقتصاد، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی بوده است. جامعه‌شناسان کلان‌نگر با تکیه بر قابلیت انعطاف‌پذیری در خرده نظام‌ها به نفع کل جامعه معتقدند، خانواده باید خود را با شرایط جدید وفق دهد تا بتواند با توجه به چالش‌های پیش رو به بقای خود ادامه دهد (Yazdani & Dosti, 2016).

در طول دهه ۱۹۷۰، تغییراتی در زمینه‌های پژوهشی به سمت ویژگی‌های عملکردی خانواده (انتظارات و آرزوهایی که والدین برای فرزندان خود دارند، روش‌هایی که برای اجرای آنها انتخاب می‌کنند و به طور ویژه میزان مشارکت آنها در زندگی فرزندان‌شان) رخ داد چرا که ویژگی‌های عملکردی خانواده، چالش‌ها و پیامدهایی را برای فرزندان در پی خواهد داشت. این عملکردهای خانواده بعدی مهم از محیط خانوادگی هستند که سلامت هیجانی، جسمانی و اجتماعی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Samii Zafarkhandi & Zarei Bidaki, 2019) و می‌تواند عاملی برای ایجاد چالش‌های خانواده^۱ باشد. زمانی بیش‌ترین حمایت در محیط خانوادگی از سوی والدین صورت گیرد، جایی که کودکان می‌توانند توانایی‌های خود را در مورد کاری که می‌خواهند انجام دهند توسعه داده و ابتکار عمل داشته باشند (Frenzy & Agustina, 2021)، محیط غنی‌تر شده و جو عاطفی مناسب‌تر با چالش کم‌تری ایجاد می‌شود و می‌تواند موفقیت و پیشرفت تحصیلی فرد را تأیید کند (Hosseini Mirsafi, 2022, Zheng et al, 2020, Li et al, 2020). از نظر Walberg (2011)، تأثیر رفتارهای والدین بر کودکان در خانه برای کسب تجربه از آنها، قوی‌تر از سایر عوامل جمعیت‌شناختی و اقتصادی به نظر می‌رسد و معتقد است؛ نگرش‌ها و رفتارهای والدین و حس کنترل کودک بر زندگی، انتظارات او از خودش و عادات یادگیری او را شکل می‌دهد. مجموعه این عادات یادگیری و تجارب آموزشی و تربیتی پنهان و غیررسمی که فرزندان در تعامل با والدین در محیط خانه کسب می‌کنند، برنامه‌های درسی خانواده‌محور^۲ را تشکیل می‌دهد (Gholami et al, 2024)، که Walberg (1984) آن را به عنوان عاملی مهم برای تولید بیش‌تر ابراز علاقه به رشد تحصیلی و شخصی کودکان می‌داند.

زمانی که برنامه درسی خانواده‌محور به دنبال تحقق این هدف باشد، خانواده‌ها می‌توانند پتانسیل‌های درونی فرزندان را برنامه‌ریزی کرده و استعداد کودکان را از راه آموزش‌های خود نیز پرورش دهند (Purwaningsih & Fauziah, 2020). هم‌چنین، هدف والدین از این آموزش‌ها، ایجاد محیطی مؤثر برای یادگیری و حمایت آنان از استعدادها و علایق کودکان، ایجاد محیط امنی برای ساخت دانش بین خود و فرزندان و هم‌چنین، پوشش کلیه نقاط ضعف آموزش و برنامه درسی رسمی مدارس است (Baidi, 2019). زمانی که محیط خانه بازخوردهای معناداری در یک بافت خودتعیین‌گر و اطلاعاتی به کودک می‌دهد، انگیزش را افزایش می‌دهد، اما زمانی محیط از راه کنترل، نظارت شدید و پاداش کنترل‌کننده به عنوان بافت کنترل‌گر ادراک می‌شود، انگیزش کاهش می‌یابد و چالش‌های برای خانواده ایجاد خواهد شد (Rahimi et al, 2018).

شاید Walberg (1988, 1994) نخستین شخصی بود که از مفهوم برنامه درسی خانواده‌محور استفاده کرده و در نخستین دسته‌بندی مطرح‌شده، برنامه‌درسی خانواده‌محور را به شش مؤلفه تقسیم کرد: محاوره‌های آگاهی بخش والدین

1. Family Challenges

2. Family-centered Curriculum

با کودک درباره تکالیف درسی و رخدادهای روزمره، گفتگو درباره مطالعه در اوقات فراغت و تشویق کودک به آن، نظارت بر تماشای تلویزیون کودک و تحلیل مشترک از آن، به تعویق انداختن اجابت خواسته‌های کودک برای دستیابی به اهداف بلند مدت، ابراز عشق و علاقه به رشد علمی و شخصی کودک. سپس، Redding (1992) این مؤلفه‌ها را به هشت مؤلفه ارتقا و دو عنصر، شیوه‌های خانوادگی و پیشرفت تحصیلی و گروه همسالان خارج از مدرسه نیز اضافه کرد و معتقد بود این عناصر برنامه درسی خانواده به طور مستقیم بر یادگیری تحصیلی تأثیر دارند.

در جدیدترین پژوهش‌ها با موضوع برنامه درسی خانواده‌محور، Gholami et al (2024) پژوهشی با عنوان مفهوم‌پردازی برنامه درسی خانواده‌محور در ایران، انجام داده و مؤلفه‌ها و نشانگرهای جدید و تعاریف جدیدی را برای برنامه درسی خانواده‌محور ارائه دادند. با توجه به نتایج به دست آمده، برنامه درسی خانواده‌محور، مجموعه‌ای از عملکردهای پنهان و غیررسمی والدین است که در رابطه با فعالیت‌های آموزشی و تربیتی فرزندان در محیط خانه صورت گرفته و نقشی سازنده در توانمندسازی والدین و مشارکت بیش‌تر خانه و مدرسه و در نهایت، منجر به پیشرفت تحصیلی فرزندان دارد. مطالعات متعددی نیز حاکی از نقش و اهمیت برنامه درسی خانواده‌محور در فعالیت‌هایی همچون گفتگو بین والد / فرزندان در مورد مدرسه (Dempsey et al, 2007)، تأثیر برنامه درسی خانواده‌محور بر تعلیم و تربیت (Walberg & Wallace, 1992؛ Redding, 1992؛ sarason, 1971؛ Walberg, 1984 & 1988)، مؤلفه‌ها و نشانگرهای برنامه درسی خانواده‌محور (Gholami et al, 2024)، فرهنگ خانواده و برنامه درسی خانواده‌ها (Sobhaninjad & Shakeri ; shirdel et al, 2021؛ Yazdani & Dosti, 2016)، چالش‌های خانواده‌ها (Yuzbashi, 2012 & Smith, 2011)، مشارکت خانه و مدرسه و ابعاد گوناگون آن (et al, 2020؛ Torabi et al, 2023؛ Gholami et al, 2023)، برای مثال (Gholami et al (2024) برای برنامه درسی خانواده‌محور ۴ مؤلفه و ۲۳ نشانگر بهره‌وری آموزشی را مطرح کرده و به این نتیجه رسیدند که این مؤلفه و نشانگرهای برنامه درسی خانواده‌محور نقشی مهم در مشارکت بین خانه و مدرسه داشته و اثرات این مشارکت بر یادگیری قابل قبول و معقول بوده و اگر این مشارکت، نظام‌مندتر و پایدارتر باشد ممکن است تأثیرات بزرگ‌تری برجای گذارد و برنامه‌های مشارکتی مطلوب‌تری بین معلمان و مدیران و والدین ایجاد کند. این مشارکت همان نقش پررنگ برنامه درسی خانواده‌محور است که به عنوان کلید دوم برای بهره‌وری آموزشی معرفی می‌شود.

با مرور آنچه گذشت و با نگاهی به نتایج پژوهش‌های گذشته، مشخص شد تاکنون پژوهشی مستقیم به شناسایی چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور نپرداخته و در مواردی به مفهوم‌پردازی برنامه درسی خانواده‌محور و شناسایی مؤلفه‌ها و نشانگرهای برنامه درسی خانواده‌محور (Gholami et al, 2024) پرداخته شده است. با وجود نقش اساسی برنامه درسی خانواده‌محور در آموزش فرزندان، این نقش در عمل با چالش‌هایی روبه روست (Askarian fard et al, 2024, Ghorbani, 2016). شناخت چالش‌های موجود برای خانواده‌ها به دلیل نقش مهم آنها در آموزش فرزندان‌شان، ضرورت پاسخگویی به انتظارات آنها و ضرورت تصمیم‌گیری برای ورود درست والدین به تعلیم و تربیت فرزندان‌شان، دارای اهمیت است زیرا هرگونه مداخله مشاوره‌ای نیازمند شناخت این چالش‌ها و نیازهای والدین و دانش‌آموزان آنهاست. این پژوهش به عنوان نخستین گام و تلاشی در راستای شناسایی چالش‌های مربوط به برنامه درسی خانواده‌محور از راه مصاحبه با صاحب‌نظران برنامه درسی است و امید است این اقدام بتواند ضمن گسترش مبانی نظری موجود در مورد موضوع مورد نظر، باعث گشایش افق‌های جدید در قلمرو موضوعی و دامنه معرفتی رشته مطالعات برنامه درسی شود و هم‌چنین، بتواند خلأ پژوهشی در زمینه‌ی برنامه درسی خانواده‌محور در ایران را پر کند. بر همین اساس، این

پژوهش در صدد پاسخ به این سؤال است که چالش‌های مورد نظر برنامه درسی خانواده‌محور در ایران کدامند؟ و چه راهکارهایی برای تحقق آن قابل احصا است؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از نظر رویکرد از نوع پژوهش‌های کیفی می‌باشد. روش مورد استفاده نظریه زمینه‌ای با رویکرد نظام‌مند Corbin & Strauss (2007) می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد و مشارکت‌کنندگان از میان صاحب‌نظران برنامه درسی، به شیوه هدفمند از نوع ملاکی بود که در ۱۵ نفر به حد اشباع رسید. ملاک ورود به مطالعه مرتبه علمی بالا (استاد؛ استادیار، دانشیار) و سابقه پژوهشی در حوزه خانواده و مدرسه و تعامل والدین با مدرسه، مدنظر قرار گرفت. اختیاری بودن ورود و خروج شرکت‌کنندگان در جریان مصاحبه به عنوان یک شرط برای شروع مصاحبه بود. داده‌های مورد نیاز با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و ضبط صوت گردآوری شد. برای برخی از مشارکت‌کنندگان قبل از مصاحبه سؤالات در اختیار آنها قرار داده شد و ضمن اطمینان از محرمانه ماندن اطلاعات مجوز ورود در جریان مصاحبه اخذ شد. طول مدت مصاحبه بین ۳۰-۸۵ دقیقه بر اساس تمایل شرکت‌کنندگان متغیر بود و هر جلسه برای مشارکت‌کنندگان ابتدا با سؤالات کلی آغاز و به تدریج بر اساس تحلیل داده‌ها با سؤالات اکتشافی ادامه یافت. اشباع نظری داده‌ها در پانزدهمین نفر حاصل شد. در جدول ۱، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان پژوهش آورده شده است.

جدول ۱. جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان پژوهش

کد	جنسیت	مرتبه علمی	رشته تحصیلی	طول مدت مصاحبه
۱	مرد	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۴۰ دقیقه
۲	مرد	استادیار	برنامه‌ریزی درسی	۴۴ دقیقه
۳	زن	استاد	برنامه‌ریزی درسی	۴۱ دقیقه
۴	مرد	استاد	برنامه‌ریزی درسی	۴۰ دقیقه
۵	مرد	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۱ ساعت و ۲۵ دقیقه
۶	زن	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۵ دقیقه
۷	مرد	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۴۴ دقیقه
۸	مرد	استاد	برنامه‌ریزی درسی	۵۲ دقیقه
۹	زن	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۶ دقیقه
۱۰	زن	استاد	برنامه‌ریزی درسی	۴۲ دقیقه
۱۱	مرد	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۲ دقیقه
۱۲	مرد	استادیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۳ دقیقه
۱۳	زن	استادیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۷ دقیقه
۱۴	زن	دانشیار	برنامه‌ریزی درسی	۳۵ دقیقه
۱۵	مرد	استاد	برنامه‌ریزی درسی	۳۰ دقیقه

فرایند تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها هم‌زمان با گردآوری داده‌ها با الگو کدگذاری رویکرد نظام‌مند Strauss & Corbin (2007) انجام شد. این روش دارای سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی است که در این پژوهش به دلیل اینکه به دنبال مفاهیم اصلی برای چالش‌ها بودیم و قصد ارائه الگوی پارادایمی را نداشتیم، کدگذاری فقط در سطح باز (کدهای اولیه، زیرمقوله و مقوله) که مفاهیم بدست می‌آیند انجام شد. فرایند تحلیل به صورت دستی بود. به این صورت که پژوهشگر مصاحبه مورد نظر را یادداشت کرده و به بررسی داده‌ها و طبقه‌بندی آنها در قالب داده‌های متنی پرداخت. در مرحله بعد، با ارجاع به سؤال مصاحبه، جدول جداگانه طراحی شد و کدگذاری اولیه انجام و به هر جمله معنی دار یک کد یا برچسب داده شد. روند تحلیل داده‌ها با توجه به ماهیت موضوع به صورت رفت و برگشتی بود. به این صورت که بعد از هر مرحله گردآوری داده، روند تحلیل و کدگذاری اولیه آنها شروع می‌شد. در جدول ۲ نمونه کدگذاری اولیه یکی از مقوله‌های راهکارهای ارائه شده این پژوهش آورده شده است:

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری اولیه مربوط به راهکارها

کد	روایت‌ها	کد استخراج شده
	آموزش‌های خانواده اهمیت دارد. تا به خانواده‌ها آگاهی داده شود. در طراحی	آموزش خانواده
۶	آن حتما از خانواده‌ها نیازسنجی شود تا بدانید چه مسائلی برایشان در اولویت تربیتی و آموزشی است.	آگاهی دادن به خانواده‌ها نیازسنجی از خانواده‌ها

بعد از تمام شدن همه مصاحبه‌ها، کدگذاری باز آغاز شد. اقدام اساسی و منظم برای تحلیل داده‌ها زمانی آغاز شد که تمام داده‌های حاصل گردآوری و پیاده شدند. در این مرحله ۷۴ کد اولیه برای چالش‌ها و ۷۵ کد اولیه برای راهکارها بدست آمد بمنظور یافتن قواعد تکرار شونده در آنها با هم مقایسه شدند. مجموعه‌ای از واحدهای اطلاعات به دلیل داشتن قواعد تکرار شونده و شباهت‌های معنایی در یک مقوله جای داده شدند و به تناسب محتوای داخل آن، یک نام برای آن انتخاب شد. این مفاهیم شامل کدهای اولیه بود. در مرحله بعد کاهش داده‌ها صورت گرفت و با توجه به مفاهیم مشترک بر اساس مقایسه‌های ثابت (تشابهات و تفاوت‌ها) در قالب زیر مقولات دسته‌بندی شد. در نهایت، بر طبق همین مقایسه‌ها، مقوله اصلی به دست آمد. راهبردهای اعتباربخشی داده‌ها با استفاده از روش‌های ممیزی بیرونی، سه سویه سازی، بازبینی اعضاء و درگیری طولانی مدت پژوهشگر در جریان مصاحبه انجام شده است. در کل در این بخش، از مصاحبه‌های مداوم و ارتباط مستمر با متخصصان و استفاده از نظرهای تکمیلی همکاران (اساتید راهنما و مشاور) و مرور دست‌نوشته‌ها، مقوله‌ها و نتایج از جانب صاحب‌نظران در پژوهش بمنظور اعتباریابی استفاده می‌شود.

یافته‌های پژوهش

بر اساس تحلیل داده‌های انجام شده از کل مصاحبه‌ها، در مجموع ۷۴ کد برای چالش‌ها که شامل، ۳ مقوله و ۱۱ زیر مقوله بود. هم‌چنین، برای راهکارهای ارائه شده در مجموع کل مصاحبه‌ها، ۷۵ کد که شامل، ۳ مقوله و ۹ زیر مقوله احصا شد. در جدول ۳ یافته‌های مربوط به چالش‌ها آورده شده است:

جدول ۳. چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	کدهای اولیه
مداخله‌گری ناآگاهانه والدین	مداخله ناآگاهانه خانواده‌ها	ضربه زدن ناآگاهانه به فرزندان (۵،۶)
	تأثیر ناآگاهی والدین بر خلاقیت	تأثیر منفی ناآگاهی و انتظارات بیش از حد از کودک بر خلاقیت (۹)
	فرزندان	عملکرد ناآگاهانه والدین در خانه (۱۰)
	آگاهی بخشی به خانواده‌ها	نیاز خانواده به آگاهی (۱۳)
افزایش معضلات نظام آموزشی و اجتماعی	بی مسئولیت شدن والدین و دانش‌آموزان	تأثیر نبود برنامه درسی خانواده بر بی‌مسئولیت شدن والدین و فرزندان نسبت به هم (۱۴)
	لطمه به جامعه و آینده	حل نشدن بحران‌های اجتماعی، خانوادگی و تربیتی (۱)
	مانع رشد و یادگیری	مانع پیشرفت شدن و رشد شناختی و روانی شدن (۲)
	پایین آمدن سطح عملکرد تحصیلی فرزندان	پایین آمدن کیفیت آموزش (۱۰،۷)
افزایش گسست بین مدرسه و خانه	افزایش مشکلات نظام آموزشی	افزایش مشکلات برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های آموزشی (۱۲)
	ناهمسویی و تضارب آراء والدین با مدرسه	تأثیر اختلاف‌های خانواده بر کیفیت آموزش فرزندان در مدرسه (۵)
	افزایش تضاد بین خانه و مدرسه	از بین رفتن اشتراک هدف بین خانواده و نظام آموزش و پرورش (۱۵،۵،۸،۱۲)
	افزایش تعارض ارزشی در بین دانش‌آموزان	تأثیر تعارض بین نظام ارزشی خانواده و مدرسه و تأثیر آن بر فرزندان (۹)

مداخله‌گری ناآگاهانه والدین به عنوان نخستین مقوله ارائه شده برای چالش‌ها و پیامدهای موجود در زمینه برنامه درسی خانواده‌محور با ۳ زیرمقوله تأثیر ناآگاهی والدین بر خلاقیت فرزندان، عدم آگاهی خانواده‌ها از عملکردهایشان و آگاهی بخشی به خانواده‌ها در این زمینه بود. از آنجا که دوران کودکی سرآغاز شکل‌گیری بسیاری از خصوصیات کودک است، آگاهی والدین در روند این شکل‌گیری‌ها تأثیر بسزایی دارد، ولی گاهی والدین به دلیل ناآگاهی شان و نداشتن برنامه درسی خانواده مناسب عملکرد صحیحی در خانه نداشته و موانعی را برای بروز خلاقیت فرزندان‌شان ایجاد می‌کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان یکی از معایب این ناآگاهی را این گونه مطرح می‌کند: "اگر در مدرسه بهترین سیاست‌گذاری‌ها را اجرایی کنیم و اگر در خانواده همکاری صورت نگیرد و ناآگاهانه عمل کنند همه چی از بین می‌رود. خانواده یک شمشیر دولبه است. اگر درست پی ریزی شود و لبه خوب باشد و در کنار مدرسه باشد خوب و اگر متغیر مزاحم شود قطع کننده آموزش می‌شود" (مشارکت‌کننده ۶).

برخی از مشارکت‌کنندگان ادعا کردند، این ناآگاهی نسبت به آنچه والدین در خانه انجام می‌دهند و تأثیر آن برای فرزندان آسیب‌زنده بوده و ضرورت آگاهی دادن به والدین را مطرح کرده‌اند. یکی از آنها گفت: "آنجا که خانواده نسبت به اینکه اتفاق‌های درون خانه چقدر می‌تواند در بازده آموزشی فرزندان نقش دارد آگاه نیستند و این آسیب زیادی را به همراه دارد" (مشارکت‌کننده ۱۱). دیگری معتقد بود "ناآگاهی والدین و انتظارات بیش از حد از کودک روی عملکرد او تأثیر دارد و باعث کم شدن خلاقیت کودک می‌شود" (مشارکت‌کننده ۱۰).

پس ضرورت آگاهی‌بخشی به خانواده‌ها باید در اولویت قرار بگیرد تا ناآگاهانه مانع خلاقیت فرزندان‌شان نشوند و عملکرد درستی در خانه داشته باشند. مشارکت‌کنندگان در این باره می‌گویند: "آگاهی دادن نقص نیست. خانواده نیاز به آموزش دارد تا آگاه شود و همکاری و فعالیت‌هایش جواب عکس ندهد. پس این برنامه می‌تواند به خانواده آگاهی دهد" (مشارکت‌کننده ۱۳).

افزایش معضلات نظام آموزشی و اجتماعی، به عنوان مقوله دوم با ۲ زیر مقوله، لطمه به جامعه و آینده و افزایش مشکلات نظام آموزشی، بود. مشارکت‌کنندگان نبود برنامه درسی خانواده‌محور را در ایجاد چالش و مشکل اساسی در نظام آموزشی کشور و همچنین، پایین آمدن سطح عملکرد فرزندان در مدرسه، مهم دانسته و معتقد بودند: "...خانواده مانند شمشیر دو لبه است و باید مراقب باشد چگونه آموزش‌های رسمی مدارس را در خانه هدایت کند و گرنه آموزش مدرسه نتیجه عکس خواهد داد پس داشتن برنامه درسی خانواده برای بالا بردن کیفیت آموزش مدرسه و بهتر شدن عملکردش مهم است. اگر عملکردش درست نباشد بازده آموزشی پایین می‌آید (مشارکت‌کننده ۷).

یکی از مشارکت‌کنندگان در این زمینه گفت: "داشتن برنامه درسی خانواده‌محور به ما در حل بحران‌های اجتماعی، خانوادگی و تربیتی کمک می‌کند. اگر به این برنامه توجه نشود آینده ما و جامعه لطمه دیده و تهدید می‌شود. برای مثال جوانان ژاپن به ازدواج اهمیت نمی‌دهند و مسائل مهم‌تری از ازدواج به نظرشان وجود دارد و این خود یک معضل در جامعه ژاپن شده و به آینده جامعه ژاپن لطمه می‌زند. ...پس اگر در برنامه درسی خانواده محور اهمیت به ازدواج گنجانده شود این معضل تقریباً آموزش و حل خواهد شد" (مشارکت‌کننده ۱).

افزایش گسست بین خانه و مدرسه، به عنوان مقوله سوم در رابطه با چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور، افزایش گسست بین خانه و مدرسه با ۳ زیر مقوله، ناهم‌سویی و تضارب آراء والدین با مدرسه، افزایش تضاد بین خانه و مدرسه و افزایش تعارض ارزشی در بین دانش‌آموزان، بود. از آنجا که نهاد خانه و مدرسه هر دو وظیفه تعلیم و تربیت فرد را بر عهده دارند و همچنین، یکی از حوزه‌های مهم دست‌یابی و تحقق اهداف آموزشی و تربیتی در نظام تعلیم و تربیت هستند؛ لذا، ارتباط بین این دو نهاد تربیتی لازم و ضروری بوده که البته به دلیل نداشتن برنامه درسی خانواده‌محور، باعث ناهم‌سویی و تضارب آراء والدین با مدرسه، افزایش تضاد بین خانه و مدرسه، افزایش تعارض ارزشی در بین دانش‌آموزان به دلیل تعارض‌های ارزشی بین خانه و مدرسه، عملی شدن این هدف را با مشکل روبه‌رو کرده و گسستگی بین خانه و مدرسه را ایجاد کرده است.

یکی از مشارکت‌کنندگان نبود برنامه درسی خانواده‌محور را عاملی برای ناهم‌سویی و تضارب آراء والدین با مدرسه عنوان کرد و گفت: "... خانواده‌هایی هستند که هنوز با هم اختلاف دارند و اینها در محیط خانه بر فرزندان بخصوص دوره ابتدایی تأثیر دارند و هرچه در مدرسه آموزش با کیفیت بالا هم صورت بگیرد تا خانواده و محیط خانه شرایط فراهم نشود و عملکرد خانه اصلاح نشود همه چیز بی نتیجه خواهد بود. اضطراب، استرس و ضعف تمرکز ایجاد می‌شود و خانواده‌ها به این مسائل به درستی واقف نیستند..." (مشارکت‌کننده ۵).

از نظر یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان یکی از چالش‌های نبود برنامه درسی خانواده‌محور را، افزایش تضاد بین خانه و مدرسه مطرح کرد و گفت: "تقویت و ایجاد همکاری بین خانه و مدرسه وقتی از بین برود در نتیجه اعتماد دو جانبه بین مربی و والد از بین می‌رود. عدم ایجاد همکاری بین خانه و مدرسه، عدم شرکت خانواده‌ها در سیاست‌گذاری‌های آموزشی و نبود برنامه درسی خانواده‌محور در زمینه فعال شدن و رفع کاستی‌های آموزش و پرورش انجام می‌شود برای مشارکت دو سویه آگاهانه و بر اساس نیاز، تفکر و هدف مشترک بین خانواده و نظام آموزش و پرورش را از بین می‌برد. اگر تداوم نقش خانواده از راه برنامه درسی خانواده‌محور انجام نشود و برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری بر اساس اصول و مبانی مشارکت نباشد، مشکلاتی نیز برای نظام آموزشی به وجود می‌آید" (مشارکت‌کننده ۱۲).

خانواده و مدرسه همچون فیلتری است که ارزش‌های مربوط به مدرسه و خانواده را به شیوه اختصاصی و انتخابی به کودک ارائه می‌دهند. اتفاق نظر بین خانه و مدرسه می‌تواند بر جامعه‌پذیری کودک داشته باشد. مشارکت‌کننده دیگری نبود برنامه درسی خانواده‌محور را عاملی برای ایجاد تعارض بین نظام‌های ارزشی خانه و مدرسه مطرح کرد و گفت: "...اگر نظام ارزشی خانواده و مدرسه با هم تفاوت داشته باشد بچه‌ها دچار تعارض می‌شوند معمولاً برد نظام ارزشی خانواده بیش‌تر است و نظام ارزشی دانش‌آموز علی‌رغم تحت آموزش بودن مدرسه، با مدرسه در تعارض قرار می‌گیرد" (مشارکت‌کننده ۹).

در پایان مشارکت‌کنندگان پیشنهادها و راهکارهایی را برای مقابله با چالش‌ها ارائه داده‌اند که در جدول ۴، به ۳ مقوله و ۹ زیرمقوله تفکیک شده‌اند:

جدول ۴. راهکارهای ارائه شده توسط مشارکت‌کنندگان

مقوله‌ها	زیر مقوله‌ها	کدهای اولیه
		اهمیت نقش خانواده در نیازسنجی و شناسایی علایق آنها (۴، ۵)
	نیازسنجی از خانواده‌ها	نیازسنجی از خانواده‌ها و توجه به اولویت تربیتی و آموزشی آنها (۶، ۷)
	نیازسنجی از راه مشورت با معلمان و مدیران	مشورت با شرکای برنامه درسی (۹)
		برگزاری برنامه‌های آموزش خانواده به عنوان راهبردی تربیتی (۴)
	برگزاری کلاس‌های آموزشی با همکاری انجمن و اولیا و مربیان	توجیه والدین نسبت به عملکردشان در خانه از راه انجمن و اولیا و مربیان (۲)
۹-۱		اهمیت آموزش‌های خانواده در آگاهی دادن به خانواده‌ها (۶، ۱۳)
		طرح درس آموزشی و پرورشی داشتن (۲)
		طراحی راهنمای آموزشی به تفکیک دوره تحصیلی با مشورت خانواده‌ها (۸)
		طراحی محتوای متناسب با خانواده‌ها، برای مدرسان آموزش خانواده (۵)
	طراحی محتوای آموزشی ویژه خانواده‌ها	طراحی نسخه و کتابچه آموزشی مختص خانواده‌ها (۱۱، ۱۳)
		طراحی نظام‌نامه برای مشارکت خانواده‌ها در برنامه درسی (۱۲)
		اهمیت نقش خانواده به عنوان رکن اصلی برنامه‌ریزی درسی (۳، ۱۰، ۱۱)
		اهمیت نقش خانواده در کل فرایند یاددهی و یادگیری (۴)

	اهمیت دادن به نقش خانواده در طراحی برنامه درسی	شکوفایی خانواده‌ها از راه هم‌فکری و مشورت با آنها (۵) فرهنگ‌سازی جهت اهمیت برنامه درسی خانواده در ارتقای آگاهی فرزندان- شان والدین (۸)
۸-۱	اجرائی شدن در برنامه درسی رسمی	اجرائی شدن در کتب تألیفی درسی رسمی (۱) ورود مسائل خانواده به برنامه درسی آشکار (۱۳) اجرائی شدن با همکاری شرکای برنامه درسی (۱۴)
	اجرا در محیط خانه و مدرسه	اجرائی شدن با روش‌های آزمایشی و طرح درس تربیتی در خانه (۷) عملی شدن مطالب آموزشی مدرسه در خانه (۸) اجرائی کردن و تعیین اثربخشی محتوای طراحی شده (۵)
	ارزشیابی عملکردی و تکوینی	ارزشیابی در خانه و بازخورددهی (۸) فرایندی بودن (۹) انجام مطالعات موردی خانواده‌ها (۵) انجام پژوهش‌ها توسط مراکز علمی (۳) مبتنی بر یافته‌های پژوهشی (۹)
۸-۲	ارزشیابی از راه انجام پژوهش‌ها	انجام پروژه‌های تحقیقاتی کیفی (۱۲، ۱۵) پروژه محور و بررسی عملکرد فرزند در خانه (۱۱)

با توجه به یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، نخستین راهکار ارائه شده در مقوله طراحی با ۵ زیر مقوله، نیازسنجی از خانواده‌ها و مشورت با معلمان و مدیران، برگزاری کلاس‌های آموزشی با همکاری انجمن اولیا و مربیان، طراحی محتوای آموزشی و اهمیت دادن به نقش خانواده در طراحی برنامه درسی، بود. خلق یک برنامه درسی مستلزم طراحی آن برنامه است، پس طراحی به معنای روش‌هایی برای خلق آن برنامه می‌باشد. برای طراحی برنامه درسی خانواده‌محور، در مرحله نخست باتوجه به مطالب مطرح شده توسط مصاحبه‌شوندگان و تأکید بر نقش محوری خانواده، نیازسنجی از خانواده‌ها از راه کلاس‌های آموزشی و مشورت با معلمان و مدیران صورت گرفت.

نخستین و مهم‌ترین گام طراحی برنامه درسی خانواده‌محور، نیازسنجی از خانواده‌ها بود. شناخت نیازهای خانواده‌ها پیش‌نیازی برای ارائه یک برنامه درسی مفید مخصوص خانواده‌ها و ارائه آموزش‌های لازم به آن‌ها در مورد رفتار فرزندان‌شان است. مشارکت‌کنندگان با توجه شناسایی نیازها از راه خانواده، معتقد بودند: "...در نیازسنجی هم خانواده نقش مهم دارد؛ چون مبانی برنامه درسی، مبانی جامعه‌شناختی و روان‌شناختی است. یعنی علایق دانش‌آموز و خانواده‌ها را باید مدنظر قرار دهیم و در نیازسنجی این علایق از راه خانواده‌ها قابل شناسایی است. ابتدا هدف‌گذاری کنیم، بعد محتواسازی و مناسب با نیاز خانواده باشد تا با نقش خود آشنا شوند هم‌چنین، محتوای تخصصی برای پرورش ابعاد دیگری که دانش‌آموز لازم دارد صورت گیرد" (مشارکت‌کننده ۴).

در نیازسنجی‌های اولیه برای طراحی برنامه درسی خانواده‌محور، نقش معلمان و مدیران و مشورت با آنها نیز اهمیت زیادی دارد. چون ساعت‌هایی از روز که فرزندان در مدرسه هستند و با معلمان و مدیران در ارتباط هستند، شاید بتوانند به خانواده‌ها در شناسایی نیازهای فرزندان‌شان کمک کرده و این همکاری بین خانه و مدرسه عاملی برای پیشرفت تحصیلی فرزندان باشد. مشارکت‌کننده‌ای با اشاره به نقش مهم معلمان و مدیران و تأثیر مشورت با آنها برای نیازسنجی

و طراحی برنامه درسی خانواده‌محور، گفت: "...مدیران و معلمان که به عنوان شرکای برنامه درسی هستند و می‌توانند تعیین کنند که خانواده‌ها چه جور برنامه‌هایی برای فرزندان‌شان می‌توانند داشته باشند و اینکه خانواده با چه روشی‌هایی باعث و مانع پیشرفت فرزندان شدند" (مشارکت‌کننده ۹).

یکی از راه‌های شناسایی نیازهای والدین آگاهی دادن به آنها و هم‌چنین، روش‌های تدریس برنامه درسی خانواده‌محور برای خانواده‌ها، برگزاری کلاس‌های آموزشی است. مشارکت‌کنندگان نیز به این موضوع اشاره کرده و برگزاری این کلاس‌ها را عاملی در پیشرفت تحصیلی فرزندان می‌دانند. یکی از مشارکت‌کنندگان گفت: "برگزاری برنامه‌های آموزشی برای آشنا کردن خانواده‌هاست. آموزش خانواده دو بعد دارد یکی راهبردهای تربیتی و دیگری ایفای نقش خانواده در فرایند تعلیم و تربیت تا نقش منفی نداشته باشند، مثلاً، معلم در مدرسه چیزی تدریس می‌کند و در خانه به صورت دیگر پس برای دانش‌آموز تردید ایجاد می‌شود. پس برگزاری این دوره و برنامه‌ها برای آگاهی خانواده‌ها مفید است. پس برای آموزش خانواده‌ها برای ایفای نقش خود برنامه درسی خانواده‌محور به میان می‌آید" (مشارکت‌کننده ۸).

بعد از اینکه نیازسنجی به عنوان نخستین مرحله از فرایند آموزشی، محتوای آموزشی باید بر اساس آن تهیه و تنظیم شود. این محتوا باید متناسب با نیازهای به دست آمده از مرحله قبل و متناسب با هر خانواده‌ای طراحی شود. یکی از مشارکت‌کنندگان با پیشنهاد داد که محتوای طراحی شده را با عنوان طرح درس آموزشی و پرورشی برای خانواده‌ها ارائه دهیم و گفت: "اگر ما در کنار طرح درس آموزشی یک طرح درس پرورشی برای هر درس تهیه کنیم عملکرد بهتری را در کلاس درس خواهیم داشت. یعنی به ازاء آنچه که آموزش داده می‌شود، تغییراتی که در ارزش‌ها، نگرش‌ها، باور و اعتقادات و تمایلات می‌توانیم به طور غیرمستقیم می‌توانیم ایجاد کنیم را هم لحاظ کنیم. نگاهی اخلاقی، معنوی و ارزشی که بر رفتار تأثیر بگذارد" (مشارکت‌کننده ۲).

با توجه به یافته‌ها، دومین راهکار ارائه شده از طرف مشارکت‌کنندگان پژوهش در زمینه چگونگی اجرای برنامه درسی خانواده‌محور، با ۲ زیر مقوله، اجرا در محیط خانه و مدرسه و اجرایی شدن در برنامه درسی رسمی، بود. برنامه درسی همانند یک طرح است. تنها زمانی به واقعیت تبدیل می‌شود که در محیط و در مورد افراد واقعی اجرا شود (Ornstein Hunkins, 2004 به نقل از Marsh & Willis, 2018). برنامه درسی خانواده‌محور نیز باید در برنامه درسی رسمی و محیط خانه و با ارتباط بین والدین و فرزندان اجرایی شود تا شکل واقعی به خود بگیرد.

از نظر مشارکت‌کنندگان یکی از راهکارهای اجرایی شدن برنامه درسی خانواده‌محور، در اولویت قرار دادن این برنامه و اجرایی شدن آن در برنامه درسی رسمی است. در این زمینه مشارکت‌کننده‌ای گفت: "پیشنهاد می‌شود، در تدوین و طراحی محتوای برنامه درسی کارشناسان و کسانی که تأمین محتوا می‌کنند و حتی مدرسین باید برنامه درسی خانواده‌محور را در اولویت قرار داده و در برنامه‌های درسی اجرایی کنند" (مشارکت‌کننده ۱).

از آنجا که خانواده و مدرسه دو فضای تربیتی و آموزشی مکمل و حتی خانواده نیز بخشی از محیط یادگیری است، پس مسئولیت مدرسه و والدین در اجرایی کردن و غنی سازی برنامه درسی خانواده‌محور در محیط خانه و مدرسه مهم است. مشارکت‌کننده‌ای گفت: "...خانه و مکمل هم هستند و محیط خانه مهم‌ترین محیط است و نظام آموزشی باید برای اجرای برنامه درسی رسمی و برنامه درسی خانواده به این مهم توجه کند" (مشارکت‌کننده ۱۲).

مشارکت‌کننده‌ای با اشاره به نقش خانواده و مدرسه به عنوان شرکای برنامه درسی، گفت: "...در این برنامه شرکای برنامه درسی که والدین و دانش‌آموزان و کادر آموزشی است همه باید باهم همکاری کنند تا این برنامه به درستی اجرا شود... اگر برنامه برای خانواده توجیه پذیر باشد همکاری والدین هم انجام می‌شود" (مشارکت‌کننده ۱۴).

سومین راهکار ارائه شده از طرف مشارکت‌کنندگان در زمینه ارزشیابی از برنامه درسی خانواده‌محور با ۲ زیر مقوله، ارزشیابی عملکردی و تکوینی و ارزشیابی از راه انجام پژوهش‌ها در حوزه برنامه درسی خانواده‌محور، بود. تلاش ارزشیابی بر تعیین ارزش یا قدر موضوعاتی مانند، یک فرایند یا یک اقدام است (Marsh & Willis, 2018). با توجه به اینکه برنامه درسی خانواده‌محور یک فرایند همیشگی در محیط خانه است، پس ارزشیابی در آن نیز با توجه به عملکرد فرزندان همیشگی بوده و از جانب خانواده‌ها در محیط خانه صورت می‌گیرد. مشارکت‌کنندگان در زمینه ارزشیابی برای برنامه درسی خانواده‌محور نیز پیشنهاد انجام پژوهش‌های عملی را داده تا از این راه برای برطرف کردن نقایص این برنامه اقدام شود و بتوان یک برنامه درسی جامع طراحی کرد.

در ارزشیابی تکوینی، خانواده‌ها گام به گام با فرزندان پیش می‌روند و برای رفع هر چه بیش‌تر عملکردهای تربیتی و آموزشی آنها تلاش می‌کنند. مشارکت‌کننده با اشاره به اینکه در برنامه درسی خانواده‌محور ارزشیابی پایانی وجود ندارد و فرایندی ادامه دار در زندگی فرد است، گفت: "...ارزشیابی فرایندی است و خیلی معنادار نیست که ارزشیابی پایانی صورت گیرد..." (مشارکت‌کننده ۹). "...محتوای طراحی شده باید اجرا شود و بعد ارزشیابی شود تا بفهمیم فعالیت‌های انجام شده تا چه حد انجام شده و انتظارات خانواده‌ها برآورده شده است یا نه و آیا اثربخشی لازم را داشته یا نه. بعد اگر نقص بود در طراحی جدید اصلاح می‌کنیم" (مشارکت‌کننده ۵). در ارزشیابی عملکردی نیز خانواده‌ها با توجه به عملکرد فرزندان‌شان پیش می‌روند. "...ارزشیابی پروژه محور باید باشد و عملکرد فرزند را ببیند و کاری انجام دهد و می‌تواند حل مسئله‌ای پیش برونند و شیوه‌های عملکردی را در نظر بگیرند" (مشارکت‌کننده ۱۱).

این که چگونه می‌توان نقش خانواده را در برنامه درسی خانواده‌محور بازآفرینی کرد، نیازمند پژوهش و بررسی علمی در این حوزه است تا بتوان نقایص این برنامه را برطرف و متناسب‌ترین برنامه به خانواده‌ها ارائه شود. مشارکت‌کننده‌ای گفت: "...ارزشیابی در این زمینه می‌تواند مبتنی بر یافته‌های پژوهشی باشد که نقش خانواده‌ها در تحقق اهداف و اجرای برنامه درسی رسمی را مشخص می‌کند" (مشارکت‌کننده ۹). "...دانشگاه‌ها باید وارد عمل شوند و پژوهش‌هایی در این زمینه داشته و به نقش خانواده‌ها اشاره شود و نمونه تولید و اجرا را گزارش دهند" (مشارکت‌کننده ۳)، "...انجام پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه خانواده، چالش‌ها و مشکلات و آسیب‌شناسی صورت گیرد" (مشارکت‌کننده ۱۲).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش واکاوی چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور و آرایه راهکارهایی برای برطرف کردن آنها بود. نتایج به شناسایی ۳ مقوله و ۱۱ زیر مقوله برای چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور در حوزه تعلیم و تربیت و ۳ مقوله و ۹ زیر مقوله برای راهکارها منتج شد. مداخله والدین افزون بر تأثیرات متنوعی که بر رفتار دانش‌آموزان در خانه دارد، بیش‌ترین تأثیر را در آموزش می‌گذارد (Saadatian & Shirafk, 2017). بر اساس مرکز بهبود و اصلاح جامع مدرسه، مداخله والدین به عنوان مشارکت فعال و مستمر والدین یا اعضای خانواده در فرایندها و تجربه‌های تربیتی فرزندان‌شان تعریف شده است. این مداخله می‌تواند خانه بنیاد و مدرسه بنیاد باشد. در مداخلات خانه بنیاد یا خانواده‌محور، والدین حمایت‌هایی را با عنوان برنامه درسی خانواده در فرایند آموزشی و تربیتی انجام می‌دهند (Gholami et al, 2023) و این حمایت و دخالت والدین منجر به بهبود نگرش بچه‌ها، رفتار و حضور در مدرسه، سلامتی روانی آنها و افزایش مشارکت بین خانه و مدرسه و در نهایت بهره‌وری آموزشی می‌شود (Habibi et al, 2022; Torabi et al, 2023; Gholami et al, 2024; Zarei et al, 2019).

برنامه درسی خانواده، مهارت، دانش و آگاهی والدین بر سطح و نوع مداخله در آموزش بچه‌ها تأثیرگذار است و این مداخله صحیح والدین باعث می‌شود، فرزندان فکر نکنند والدینشان مثل مأمور هستند و او را چک می‌کنند (Ahmadi & Mohebi, 2022). والدینی که دانش و آگاهی کم‌تری در اجرایی کردن برنامه درسیشان دارند نه تنها احساس کم‌تری از همتایان خود که دانشی بیش‌تر برای کمک به فرزندان‌شان در فعالیت‌های آموزشی خانه مثلاً، مشق شب دارند، کم‌تر نیز قادر به برقراری ارتباط با معلمان هستند (Hoover et al, 2005). در نتیجه ناهمسویی بین والدین و معلمان و مدرسه ایجاد شده و چالش‌هایی را هم برای خانواده و هم برای مدرسه ایجاد می‌کند. این چالش‌ها، گسست ایجاد کرده و کودک دچار سردرگمی و تعارض می‌شود و درنهایت، به تعبیر اریکسون منجر به تعلیق روانی (Dehghani et al, 2018)، سرگردانی، اضطراب و عدم اعتماد (mooney et al, 2000)، افزایش مشکلات آموزشی و اجتماعی خواهد شد. بنابراین آرامش و فضای روانی امنی که فرد نیازمند آن است با این عدم توافق میان هنجارها و ارزش‌ها به دست نمی‌آید و به تبع آن فردی با این ویژگی، ایمان کافی را به ارزش‌ها و هنجارهایی که در خانه و مدرسه آموخته است، نخواهد داشت. این چالش‌ها، در مواردی جنبه تشدید تعارضات خانوادگی که بخشی از آن در تعارضات بین نسلی و عدم درک متقابل بین نسلی در خانواده‌ها است ریشه دوانده است (shirdel et al, 2021). برای مدیریت تعارض و کم کردن چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور برای مداخله ناآگاهانه والدین، می‌توان به رویکرد حل مسئله (Everard et al, 2014) و آموزش‌های خانواده برای آگاهی دادن به آنها روی آورد (Gholami, & Samii Zafarkandi, 2015). پژوهش‌های shirdel et al, 2021؛ Shakeri et al, 2020؛ Yazdani & Dosti, 2016، در زمینه چالش‌های خانواده‌ها همسو با نتایج این پژوهش بود.

در پایان، مشارکت‌کنندگان راهکارهایی را جهت تحقق برنامه درسی خانواده‌محور و کم کردن چالش‌های موجود در قالب ۳ مقوله (طراحی، اجرا و ارزشیابی) ارائه دادند. زمانی می‌خواهیم برنامه درسی را خلق کنیم نیاز است آن برنامه را طراحی کرده و به روش‌های خلق آن نیز توجه شود. در دنیای امروز در برنامه درسی که از آن به عنوان قلب نظام آموزشی یاد می‌شود، بر نقش خانواده به مثابه عنصری کنشگر در فرایندهای تعلیم و تربیت تأکید می‌شود و برنامه‌ای را که برای همراهی والدین دانش‌آموزان جایگاهی تدارک ندیده باشد را برنامه‌ای ناقص برمی‌شمارند (Mohammadi Poya et al, 2020). برای رسیدن به این هدف، سعی و کوشش والدین و فرزندان و برنامه‌ریزی دقیق لازم است. این برنامه‌ریزی شامل، طراحی برنامه درسی خانواده‌محور برای خانواده‌ها است (Nikbakht Nasrabadi, 2023).

برای خلق و طراحی برنامه درسی خانواده‌محور نیز ابتدا باید بر طبق هدف و محوریت و اهمیت خانواده‌ها، با روش نیازسنجی از آنها آغاز شده (Cooper & Valentine, 2001) و چون برنامه درسی خانواده‌محور به عنوان یکی از بسترهای فعال و اثرگذار بر رفتار فرد است و باعث ساماندهی مطلوب تعاملات خانه و مدرسه و مستلزم درک بهتر ارتباط مدرسه و والدین، آموزش والدین و اصلاح مدرسه است (sarason, 1971; Gholami et al, 2024). مشورت با اولیا مدرسه و نیازسنجی از آنها ضروری بوده و گاهی می‌تواند از راه برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده که یکی از راهبردهای فرزندپروری نیز هست (Gholami et al, 2023; Zarei et al, 2019). هم‌چنین، کارگاه‌های آموزشی با همکاری انجمن و اولیا و فهرست‌بندی استعدادها و نیازهای خانواده‌ها (Mohammadi Poya et al, 2020)، صورت گیرد. حاصل این نیازسنجی‌ها می‌تواند به طراحی این برنامه با محتوایی ویژه‌ی خانواده‌های دانش‌آموزان هر دوره‌ی آموزشی ضرورت ختم شود.

مدارس از راه نشست‌ها و کارگاه‌هایی که برای خانواده‌ها برگزار می‌کنند، می‌توانند نیازهای والدین در رابطه با مسائل تحصیلی و روان‌شناختی، جسمی، بهداشتی ... فرزندان (Gholami, & Samii Zafarkandi, 2015) و همچنین، نیاز والدین را نسبت به نقش والدگری، رشد دانش و مهارت‌های مورد نیاز والدین و بهبود شرایط خانگی جهت حمایت از یادگیری فرزندان (Epstein et al, 2019) را تا حدودی شناسایی کرده تا بتوان در زمان طراحی این برنامه از آنها استفاده شود. آموزش تخصصی والدین نیز با محوریت راهنمای تکالیف خانه و ارائه ایده و راه‌حلی برای کمک به فرزندان‌شان در فعالیت‌های خانه و قوی‌تر شدن برنامه درسی خانواده‌محور که می‌تواند به صورت کتابچه راهنما در اختیار والدین قرار بگیرد (Mohammadi Poya et al, 2020)، حاصل نیازسنجی و مشورتی است که از خانواده‌ها و اولیا مدرسه صورت گرفته و دارای اهمیت است.

اجرای برنامه درسی خانواده‌محور، به عنوان دومین مقوله راهکارها بود. اگر برنامه درسی خانواده‌محور، ناظر بر تجربیاتی باشد که دانش‌آموزان به طور طبیعی، متأثر از تنفس در فضای خانواده یا زیست در آن کسب می‌کند (Mehromhammadi, 2011). زمانی والدین حمایت‌ها و شرایطی را جهت یادگیری‌های مناسب فرزندان یا تجربیات زیست شده فرزندان‌شان انجام می‌دهند، به اجرایی شدن برنامه درسی خانواده‌محور کمک کرده‌اند. اگر والدین در فرایند اجرایی شدن برنامه درسی در خانه و با عنوان مربی خانگی (Melvin, 2010)، آگاهی، حضور و نقش داشته باشند، می‌توانند سبب کاهش استرس و افزایش اعتماد به نفس فرزندان در یادگیری‌های گوناگون (Madadeloo et al, 2018)، شده و نقش اثرگذاری بر توسعه شناختی کودکان و موفقیت مدارس را ایفاء کنند (Shirbigi et al, 2024). برای این امر والدین، می‌بایست طوری وانمود کنند که تکالیف و آموزش فرزندان‌شان برای آنها مهم است و این امر می‌تواند با استفاده از برنامه درسی خانواده‌محور با روش‌هایی همچون؛ تعیین یک زمان و مکان مشخص برای انجام تکالیف خانگی، حذف عوامل مزاحم در محیط یادگیری، ارائه امکانات و منابع مورد نیاز از سوی والدین و نظارت بر روی زمان صرف شده برای تماشای تلویزیون و بازی‌های ویدیویی، نظارت بر مراحل انجام کار فرزندان و بازخورد به موقع و تقویت رفتارهای تعاملی بین والدین و فرزندان (Redding, 1992; Walberg, 1984 & 1988) باشد.

افزون بر اجرایی شدن در محیط خانه توسط والدین، مدارس نیز می‌توانند اطلاعات و راه‌حل‌های مناسب در مورد اجرایی شدن بخشی از برنامه درسی خانواده‌محور در خانه و چگونگی کمک به دانش‌آموزان در تکالیف خانگی و تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در خصوص سایر برنامه‌های تحصیلی را برای والدین، از جمله، توانمندسازی والدین در محیط خانه، ارتقاء مهارت‌های فرزندپروری و بهبود نگرش و رفتارهای مثبت و ایجاد محیط سالم برای یادگیری فرزندان (Epstein et al, 2019)، ارائه دهند. که در نهایت، همسویی بین خانه و مدرسه را در اجرایی شدن برنامه درسی‌شان ایجاد می‌کند. همسویی بین برنامه‌های خانه و مدرسه، باعث می‌شود، فرزندان موضوعات مثبت و اخلاقی را که در مدرسه یا کتاب‌های درسی فرا می‌گیرند، در خانه شواهدی خلاف آن دریافت نکنند و در ذهن خود آن موضوعات را زیر سؤال نبرند. به معنای دیگر، زمانی دانش‌آموزان در برنامه‌های درسی چیزی را یاد می‌گیرند، رفتار پدر و مادر با یکدیگر و با فرزندان نیز بر این اصل استوار باشد، به طوری که همسویی، دانش‌آموزان مطلوبیت و مثبت بودن آن را به خوبی احساس کنند (Zarei et al, 2019). پس قرار دادن برنامه درسی خانواده‌محور در محتوای برنامه درسی رسمی باید با احتیاط بوده و هماهنگی خانه و مدرسه را می‌طلبد. هر چه محتوای برنامه‌های درسی رسمی با فرهنگ خانواده یا برنامه درسی خانواده هماهنگی و ارتباط عمیق‌تری داشته باشد، به دلیل تعلق دانش‌آموز به آن فرهنگ، بر میزان حمایت و رغبت والدین به درگیر شده با تعاملات مدرسه افزوده خواهد شد (Nowrozenjadgadri & Saraji, 2015).

ارزشیابی، به عنوان سومین و آخرین مقوله از راهکارهای ارائه شده مصاحبه شوندگان بود. اشاره ارزشیابی برنامه درسی خانواده‌محور بر ارزشیابی عملکرد فرزندان در خانه توسط والدین است که به صورت یک فرایند یا یک اقدام از جانب آنها و به صورت توصیفی صورت می‌گیرد و برای اثربخشی آن به همراهی والدین نیاز است. والدین به مانند سایر عناصر آموزشی می‌توانند در ارزشیابی نقش فعال داشته باشند و این نقش والدین در ارزشیابی‌ها، اطلاعات غنی و ارزشمندی را برای معلمان فراهم کرده و به والدین کمک می‌کند تا ضعف‌ها و قوت‌های فرزندان‌شان را با توجه به عملکردهایشان در خانه و مدرسه بهتر بشناسند و روی آن تأمل کنند (Birbili & Tzioga, 2014). زمانی والدین به امور تحصیلی مثلاً، تعامل با فرزندان در انجام تکالیف فرزندان در خانه رسیدگی و ارزشیابی می‌کنند، چالش‌های انجام تکالیف را کاهش داده و در دانش‌آموزان به بهبود عملکرد تحصیلی کمک می‌کند (Epstein et al, 2019). هر چند در مقابل گاهی والدین وقتی را برای ارزشیابی از امور تحصیلی فرزندان مثلاً بررسی تکالیف و کارپوشه‌ی آنها در خانه، اختصاص نمی‌دهند و این موضوع چالش‌هایی را برای فرزندان ایجاد می‌کند (Saraji & Shakuri, 2019). متأسفانه شواهد و دریافت بازخوردهای میدانی گوناگون از متخصصان برنامه درسی، والدین و مدارس و البته پژوهشگران نشان می‌دهد که در کشور ما مشارکت در این حوزه به خوبی مورد توجه نبوده و برنامه درسی خانواده‌محور مورد غفلت پژوهشگران و دست‌اندرکاران نظام آموزشی قرار گرفته است. این غفلت شاید به دلیل فقدان آشنایی لازم و مناسب آنها با این حیطه بوده است. این موضوع محدودیت‌هایی را برای این پژوهش به خاطر کمبود پیشینه داخلی در رابطه با برنامه درسی خانواده‌محور را دنبال داشت. این که چگونه می‌توان نقش برنامه درسی خانواده‌محور را در تعلیم و تربیت بازآفرینی کرد نیازمند پژوهش و بررسی‌های علمی است که توسط پژوهشگران ایرانی مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا، مسئولان و تصمیم‌گیرندگان نظام آموزشی کشور باید با همکاری پژوهشگران و ارائه راهکارهای دیگر تلاش کرده و برای راهکارهای ارائه شده، برنامه‌ای مدون و قابل اجرا تدوین و با کمک کلیه ذی‌نفعان آموزش و پرورش بویژه خانواده‌ها، در راستای تحقق حداکثری آن گام بردارند.

به طور کلی راهکارها و پیشنهادات برای کم کردن چالش‌های برنامه درسی خانواده‌محور در ایران، در زیر آورده شده است:

- (۱) اهمیت دادن به نقش خانواده در برنامه‌ریزی درسی و برنامه درسی خانواده‌محور
 - (۲) نیازسنجی از خانواده‌ها، معلمان و مدیران
 - (۳) طراحی محتواهایی ویژه خانواده‌ها
 - (۴) گنجاندن برنامه درسی خانواده‌محور در برنامه درسی رسمی
 - (۵) برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی خانواده برای آگاهی بخشی به خانواده‌ها در این زمینه
 - (۶) اجرایی شدن در محیط خانه و مدرسه به صورت آزمایشی و ارزشیابی از آن
 - (۷) انجام پژوهش‌ها در زمینه‌ی خانواده‌محوری و برنامه درسی خانواده‌محور.
- باید خاطر نشان ساخت، راهکارهای ارائه شده در یک محیط خانوادگی خاص یا فرهنگ خاص لزوماً نمی‌تواند برای دیگر محیط‌های خانوادگی مناسب باشد و برای آن‌ها نمی‌توان برنامه درسی خانواده‌محور واحد نوشت. دلیل آن شاید بتواند، متغیر بودن روش‌های مورد استفاده، محیط‌های خانه و مدرسه متفاوت و فرهنگ‌های متفاوت باشد. این پژوهش جز نخستین پژوهش صورت گرفته در زمینه برنامه درسی خانواده‌محور بود و شاید توانسته در سطح مطلوبی از اطلاعات مشارکت‌کنندگان برای ارائه راهکار باشد.

References

- Ahmadi, H., & Mohebi, A. (2022). The role of the family in the implementation of school curriculum . *Educational scientific and cultural journal of women and family*. 59(17),11-39.
- Askarian Fard, Sh., Abbasi Nia, F., Rajabi, S., & Razavi, E. (2024). The effect of family differences on the academic process of student. *The third international conference of education sciences, counseling, psychology and social sciences*. Hamedan.
- Baidi, B. (2019). The role of parents' interests and attitudes in motivating them to homeschool their children. *Journal of Social Studies Education Research*, 10(1), 156-177.
- Birbili, M., & Tzioga, K. (2014). Involving parents in children's assessment: lessons from the Greek context. *Early Years*, 34(2), 161-174. Doi: 10.1080/09575146.2014.894498.
- Corbin, J., & Staruss, A. (2007). *Basics of Qualitative Research*. Third Edition. London: Sage Publications.
- Cooper, H. C., & Valentine, J. C. (2001). *Using research to answer practical questions about homework*. *Educational Psychologist*, 36(3), 143-153.
- Dehghani, H., Morovat, B., & Ghafari, Z. (2018). The similarities and contrasts of the values and norms of the family and school institution and its effect on the socialization of students *Family and Research Quarterly*, 4(16), 41-64.
- Deplanty, J., Coulter-Kern, R., & Duchane, K. (2007). Perceptions of parent involvement in academic achievement. *The Journal of Educational Research*, 100(61), 361-368.
- Epstein , Joyce L., Mavis G, Sanders, Steven B. Sheldon ,Beth S. ,Simon, Karen Clark Salinas, Natalie Rodriguez Jansorn, Frances L. Van Voorhis, Cecelia S. Martin, Brenda G. Thomas, Marsha D. Greenfeld, Darcy J. Hutchins, KenyattaWilliams. (2019) *School, Family, and Community PartnershipsYour Handbook forAction* .Fourth Edition. Your handbook for action. 129-133.
- Everard, B., Jeffrey, M., & Wilson, Ian. (2014). *Effective school management*. Translated by Hosni, Mohammad and Faridi, Mohammad Reza, Urmia University Press.
- Frency, M., Agustina, A. (2021). The Role of Family Social Support on Learning Motivation: A Study on High School Students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 570.
- Gholami, F., & Samii Zafarkandi, M. (2015). Assessment of the needs of parents of female students in the first year of high school *Family and Research Quarterly* 2(13),27-40.
- Gholami, F., Javadipour, M., Dehghani, M., Salehi, K., & Chaharbashloo, H. (2023). Strategies to attract home and school participation with an emphasis on the participatory dimensions of Epstein et al (2019). *The first international conference on the excellence of family and school interactions: challenges, patterns and strategies*, Research Institute of Education Studies and Family Research Institute in Tehran.
- Gholami, F., Javadipour, M., Dehghani, M., Salehi, K., & Chaharbashloo, H. (2023). *Conceptualizing a family-centered curriculum for elementary school in Iran and providing guidelines for its realization* . Doctoral thesis, Tehran Azad University, Science and Research Unit, Faculty of Education.
- Gholami, F., Javadipour, M., Dehghani, M., Salehi, K., & Chaharbashloo, H. (2023). Identifying the components and indicators of educational productivity of family-centered curriculum *.Quarterly , journal of education*. in print.
- Gholami, F., Javadipour, M., Dehghani, M., Salehi, K., & Chaharbashloo, H. (2023). Identifying the components and participatory indicators of a family-centered curriculum. *family and Research* ,in print.
- Ghorbani, S. (2016). The effect of family on children's academic learning. *The second international conference on new research in the field of educational sciences and psychology and social studies in iran*. Qom.
- Habibi, S., Aliabadi, Kh., Nili Ahmadabadi, M., & Zarei Zawarki, E. (2022).Designing and Developing a Proposed Parent Involvement Model and Investigating its Impact on Early Grade Students' Learning. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*, 2 (15), 131-140.

- Hosseini Mirsafi, A. (2022). The relationship between the emotional atmosphere of the family and the development of social skills and academic achievement. *Quarterly Applied research in behavioral sciences*, 51(14), 23-36.
- Hoover-Dempsey, K., V., & Sandler, H., M. (2005). Final Performance Report for OERL Grant: The Social Context of parental Involvement: A Path to Enhanced Achievement. *Presented to Project Monitor, Institute of Education sciences, U.S. Department of Education*, March 22.
- Li, S., Xu, Q., & Xia, R. (2020). Relationship between SES and academic achievement of junior high school students in China: The mediating effect of self-concept. *Frontiers in psychology*, 10, 2513.
- Melvin, A. (2010). Japanes School promote parental involvement? *International Journal of Social Sciences and Humanity Study*, 2 (1), 1309-8063 (Online).
- Marsh, C., & Willis, G. (2018). *Theoretical and practical basics of curriculum planning*. Translated by Seyyed Ahmad Madani, Samt Publications, second edition.
- Mohammadi Poya, S., Adib, Y., & Zarei, A. (2020). Appropriate strategies to increase home, school and community connection; A reflection on global experiences. *Journal of School Administration*, Vol 8, No 3, Autumn 2020.
- Madadeloo, K., Saadatmand, Z., & Yarmohamedian, M. (2018). Knowing the components of parents' participation in the implementation of elementary school curricula *A new scientific-research quarterly in educational management*, 4(10), 234-251.
- Mehromhamadi, M. (2011). Family culture: a neglected basis in organizing home-school interactions . *Cultural Strategy Quarterly* ,No. 17 and 18, 175-293.
- Mooney, L, A., Knox, D., & Schacht, C. (2000). *Understanding social problems* (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Nowrozenjadgadri, M., & Saraji, F. (2015). Explaining parents' participation in school curriculum *The 14th Annual Conference of the Curriculum Studies Association of Iran, Boali Sina University, Hamedan*.
- Nikbakht Nasrabadi, M. (2023). Practical solutions to solve the intellectual and educational conflict between home and school *The 9th International Conference on New Researches in Psychology, Social Sciences, Educational and Educational Sciences of Georgia-Tbilisi. International Academy of Sciences and Studies of Georgia*.
- Purwaningsih, N., & Fauziah, Y. P. (2020). Homwschooling: An alternative education based on potential of children. In W. Strielkowski (Ed), *Proceedings of the International Conference on Educational Research and Innovation (ICERI2019): Advances in Social Science, Education and Humanities Research* (pp. 191-196). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200204.035>.
- Redding, S. (1992). Family Values, the Curriculum of the Home, and Educational Productivity. *The School Community Journal*, Vol. 2, No.1, Spring/Sununer 1992.
- Rahimi, M., Rasouli, F., & Zarei, M. (2018). The effect of teaching parents' participation in homework on students' progress motivation and school anxiety *Journal of school psychology*, 4(8), 92-111.
- Sobhaninjad, M., & Yuzbashi, A. (2012). Examining the barriers to the participation of parents of students in the affairs of secondary schools in Isfahan city *Education and Learning Research Journal*, 3(20), 361-367.
- Saadatian, S., & Shirafken, A. (2017). The effect of family-oriented conflicts on parents' parenting styles and the happiness of adolescents with behavioral problems in Mashhad *Education, Counseling and Psychotherapy Quarterl*.26(7),83-94.
- Saraji, F., & Shakuri, N. (2019). Barriers to parents' participation in descriptive assessment: a qualitative study *Quarterly Journal of Educational Measurement and Evaluation Studies*,29(10),229-260.
- Samii Zafzakhandi, M., & Zarei Bidaki, L. (2019). The relationship between family environment and social skills and problem solving of second year high school female students *Family and Research Quarterly*, 4(17), 61-82.

Shirdel, E., Hami Kargar, F., & Sohrabzada, M. (2021). Corona and Family Challenges: A Phenomenological Study of the Lived Experience of the Youth of Sistan and Baluchestan. *Cultural-educational scientific journal of women and family*, 55(16), 133-154.

Shirbigi, N., Azizi, N., & Amiri, Sh. (2014). Analyzing the concept of "participation and intervention in children's education "from the perspective of parents and teachers. *Journal of Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz*. 2(22), 21-54.

Shakeri, A., Madani, Y., & Shahmoradi, S. (2020). Parent-adolescent communication challenges in Iranian Muslim families living in America from the perspective of parents. *Journal of Psychological Sciences*, 87(19), 275-290.

Sarason, S. (1971). *The culture of the school and the problem of the change*. Allyn and Bacon : Boston.

Smith, K.U. (2011). *The impact of parental involvement on student achievement*. A dissertation for the degree of doctor of education. University of Southern California.

Torabi, F., Akbari, F & Marjan, N. (2023). Parents' relationship with the school and its effect on increasing productivity in education. *The second scientific conference of researchers* Hormozgan University

Walberg, H.J., Bakalis, M., Bast, J., & Baer, S. (1988). *We can rescue our children*. Chicago: URF Education Foundation.

Walberg, H.J., & Wallas, T. (1992). Family Programs for Academic Learning. *Education School community journal*.

Walberg, H.J. (2011). Curriculum of the Home. *Academic Development Institute / Center on Innovation & Improvemen*.

Walberg, H.J. (1984.). Families as partners in educational productivity. *Phi Delta Kappan* 65:397-400.

Yazdani, A., & Dosti, S. (2016). New forms of family in Iran and its challenges. *Social work research paper*, 6(2), 76-100.

Zheng, X., Wang, C., Shen, Z., & Fang, X. (2020). Associations of private tutoring with Chinese students' academic achievement, emotional well-being, and parent-child relationship. *Children and Youth Services Review*, 112, 104934.

Zarei, A., Dehghani, M., Salehi, K., & Mohammadi Poua, S. (2020). Identifying existing strategies to attract parents' participation in secondary schools; Emphasizing Epstein's collaborative dimensions. *The quarterly journal of modern educational ideas*, 4(16), 57-89.